

הַלְבוֹת בְּרָכוֹת פֶּרֶק ה

א. נָשִׁים וְעֶבְדִּים, חִיבִין בְּבִרְכַּת הַמְּזוֹן; וְסָפֵק יֵשׁ בְּדִבְרֵי אִם הֵם חִיבִין מִן הַתּוֹרָה, לְפִי שְׁאִין קָבוּעַ לָהּ זְמַן, אוֹ אֵינֶן חִיבִין מִן הַתּוֹרָה. לְפִיכֵן אֵין מוֹצִיאִין אֶת הַגְּדוֹלִים יְדֵי חוֹבָתָן. אָבֵל הַקְּטָנִים, חִיבִין בְּבִרְכַּת הַמְּזוֹן מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים, כְּדֵי לְחַנֵּךְ בְּמַצּוֹת.

ב. שְׁלוּשָׁה שְׁאָכְלוּ פֶת פְּאֶחֶד, חִיבִין לְבָרֵךְ בְּרַכַּת הַזְּמוֹן קֹדֶם בְּרַכַּת הַמְּזוֹן. וְאִי זֶה הִיא בְּרַכַּת הַזְּמוֹן אִם הָיוּ הָאוֹכְלִים מְשֻׁלוּשָׁה וְעַד עֶשְׂרֶה, מִבָּרֵךְ הָאֶחָד מֵהֶן, וְאוֹמֵר נִבְרָךְ שְׁאָכְלָנוּ מְשָׁלוּ; וְהַכֹּל עוֹנִים בָּרוּךְ שְׁאָכְלָנוּ מְשָׁלוּ וּבִטְוֹבוֹ חֲיִינוּ, וְהוּא חוֹזֵר וְאוֹמֵר בָּרוּךְ שְׁאָכְלָנוּ מְשָׁלוּ וּבִטְוֹבוֹ חֲיִינוּ. וְאַחֵר כֵּן מִתְחִיל, וְאוֹמֵר בָּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, הֵזֵן . . . עַד שְׁגוֹמֵר אַרְבַּע הַבְּרָכוֹת; וְהֵם עוֹנִין אָמֵן, אַחֵר כָּל בְּרָכָה וּבְרָכָה.

ג. הָיוּ הָאוֹכְלִים מֵעֶשְׂרֶה וּלְמַעְלָה, מְזַמְנִין בְּשֵׁם. פִּיֵּצֵד הַמִּבְרָךְ אוֹמֵר נִבְרָךְ לְאֱלֹהֵינוּ שְׁאָכְלָנוּ מְשָׁלוּ, וְהֵן עוֹנִין בָּרוּךְ אֱלֹהֵינוּ שְׁאָכְלָנוּ מְשָׁלוּ וּבִטְוֹבוֹ חֲיִינוּ, וְהוּא חוֹזֵר וְאוֹמֵר בָּרוּךְ אֱלֹהֵינוּ שְׁאָכְלָנוּ מְשָׁלוּ וּבִטְוֹבוֹ חֲיִינוּ, וּמִתְחִיל בְּרַכַּת הַמְּזוֹן.

ד. הַסּוֹעֵד בְּבֵית חֲתָנִים מְשִׁיתָחִילוֹ לְהַתְעַסֵּק בְּצָרְפֵי סְעוּדַת נִשְׁוֹאִין וְלִהְכִּינָהּ, וְעַד שְׁלוֹשִׁים יוֹם אַחֵר הַנִּשְׁוֹאִין מִבָּרֵךְ נִבְרָךְ שֶׁהַשְּׂמִיחָה בְּמַעֲוֹנוֹ שְׁאָכְלָנוּ מְשָׁלוּ, וְהֵן עוֹנִין בָּרוּךְ שֶׁהַשְּׂמִיחָה בְּמַעֲוֹנוֹ שְׁאָכְלָנוּ מְשָׁלוּ וּבִטְוֹבוֹ חֲיִינוּ. וְאִם הָיוּ עֶשְׂרֶה מִבָּרֵךְ נִבְרָךְ לְאֱלֹהֵינוּ שֶׁהַשְּׂמִיחָה בְּמַעֲוֹנוֹ שְׁאָכְלָנוּ מְשָׁלוּ, וְהֵם עוֹנִים בָּרוּךְ אֱלֹהֵינוּ שֶׁהַשְּׂמִיחָה בְּמַעֲוֹנוֹ שְׁאָכְלָנוּ מְשָׁלוּ וּבִטְוֹבוֹ חֲיִינוּ, וְהוּא חוֹזֵר וְאוֹמֵר בָּרוּךְ אֱלֹהֵינוּ שֶׁהַשְּׂמִיחָה בְּמַעֲוֹנוֹ שְׁאָכְלָנוּ מְשָׁלוּ וּבִטְוֹבוֹ חֲיִינוּ. וְכֵן סְעוּדָה שְׁעוֹשִׁין אוֹתָהּ אַחֵר הַנִּשְׁוֹאִין מִחֲמַת הַנִּשְׁוֹאִין עַד שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ, מִבָּרֵךְ שֶׁהַשְּׂמִיחָה בְּמַעֲוֹנוֹ.

ה. הַכֹּל חִיבִין בְּבִרְכַּת הַזְּמוֹן, כְּדֶרֶךְ שְׁחִיבִין בְּבִרְכַּת הַמְּזוֹן אֲפֹלוּ כוֹהֲנִים שְׁאָכְלוּ קֹדְשֵׁי קֳדָשִׁים בְּעִזָּה. וְכֵן כוֹהֲנִים וְיִשְׂרָאֵלִים שְׁאָכְלוּ פְּאֶחֶד, וְאָכְלוּ הַכּוֹהֲנִים תְּרוּמָה וְיִשְׂרָאֵל חֵלִין חִיבִין בַּזְּמוֹן. נָשִׁים וְעֶבְדִּים וְקְטָנִים, חִיבִין בַּזְּמוֹן כְּחִיּוּבָן בְּבִרְכַּת הַמְּזוֹן.

ו. נָשִׁים וְעֶבְדִּים וְקְטָנִים אֵין מְזַמְנִין עֲלֵיהֶם, אָבֵל מְזַמְנִין לְעַצְמָן. וְלֹא תִהְיֶה חֲבוּרָה שְׁלֹשִׁים וְעֶבְדִּים וְקְטָנִים, מִפְּנֵי הַפְּרִיצוֹת אֲלֵא נָשִׁים לְעַצְמָן, אוֹ עֲבָדִים לְעַצְמָן, אוֹ קְטָנִים לְעַצְמָן: וּבִלְבָד, שְׁלֹא יִזְמְנוּ בְּשֵׁם. אֲנִדְרָגִינוֹס, מְזַמֵּן לְמִינוֹ; וְאִינוּ מְזַמֵּן לֹא לְנָשִׁים וְלֹא לְאֲנָשִׁים, מִפְּנֵי שֶׁהוּא סָפֵק. וְהַטְּמָטוֹם, אִינוּ מְזַמֵּן כָּלָל. קָטָן הַיּוֹדֵעַ לְמִי מִבְּרַכִּין מְזַמְנִין עָלָיו, אִף עַל פִּי שֶׁהוּא כֵּן שְׁבַע כֵּן שְׁמוֹנֶה; וּמַצְטַרֵּף בֵּין לְמִנֵּין שְׁלוּשָׁה בֵּין לְמִנֵּין עֶשְׂרֶה, לְזִמְן עָלָיו. וְהַנִּכְרִי, אֵין מְזַמְנִין עָלָיו.

ז. אֵין מְזַמְנִין אֲלֵא עַל מִי שְׁאָכַל מִפְּזִית פֶּת וּמַעְלָה. שְׁבַעַה שְׁאָכְלוּ פֶת, וּשְׁלוּשָׁה אָכְלוּ עִמָּהֵן יָרֵק אוֹ צִיר וְכִיוּצָא בְּזֶה מַצְטַרְפִּין לְזְמוֹן בְּשֵׁם: וְהוּא, שִׁיחָא הַמִּבְרָךְ מֵאוֹכְלֵי הַפֶּת. אָבֵל שֶׁשָּׂה שְׁאָכְלוּ פֶת, וְאַרְבַּעַה יָרֵק אֵין מַצְטַרְפִּין: עַד שִׁיחָיו אוֹכְלֵי הַפֶּת, רַב הַנֶּפֶר. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בַּעֲשָׂרָה; אָבֵל שְׁלוּשָׁה צָרִיךְ שִׁיאָכַל כָּל אֶחָד מֵהֶן פְּזִית פֶּת, וְאַחֵר כֵּן מְזַמְנִין.

ח. שְׁנַיִם שָׁאֲכְלוּ וּגְמָרוּ מִלֶּאֱכֹל, וּבָא שְׁלִישִׁי וְאָכַל אִם יְכוּלִין לֶאֱכֹל עִמּוֹ כָּל שֶׁהוּא אָפְלוּ מִשָּׂאֵר אֲכָלִין, מִצְטָרֵף עִמָּהֶן; וְחֻכָּם גָּדוֹל שֶׁבְּמִסְבִּין הוּא שֶׁמִּבְרָךְ לְכָל, אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא בָּא אֶלָּא בְּאַחֲרוֹנָה.

ז. שְׁלוֹשָׁה שָׁאֲכְלוּ כְּאֶחָד, אֵינָן רִשְׁאִין לְחַלֵּק; וְכֵן אַרְבָּעָה, וְכֵן חֲמִשָּׁה. שְׁשָׁה, יֵשׁ לָהֶן לְחַלֵּק, עַד עֲשָׂרָה; עֲשָׂרָה אֵינָן רִשְׁאִין לְחַלֵּק, עַד שִׁיחִיו עֲשָׂרִים: שֶׁכָּל זְמַן שִׁיחֲלָקוּ וְתִהְיֶה בְּרַכַּת הַזְּמַן לְכָל חֵלֶק וְחֵלֶק כְּזְמַן הַכֹּל, יֵשׁ לָהֶן לְחַלֵּק.

י. שְׁלוֹשָׁה בְּנֵי אָדָם שֶׁבָּאוּ מִשְׁלוֹשׁ חֲבוּרוֹת שֶׁלְשׁוֹשָׁה שְׁלוֹשָׁה, אֵינָן רִשְׁאִין לְחַלֵּק; וְאִם כָּבֵר זְמַן כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵהֶן בְּחֲבוּרָה שְׁלוֹ, רִשְׁאִין לְחַלֵּק, וְאֵינָן חִיבִין בְּזְמַן, שֶׁכָּבֵר זְמַנו עָלֵיהֶן. שְׁלוֹשָׁה שִׁישְׁבוּ לֶאֱכֹל אֵף עַל פִּי שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד אוֹכֵל מִשְׁלוֹ, אֵינָן רִשְׁאִין לְחַלֵּק.

יא. שְׁתֵּי חֲבוּרוֹת שֶׁהָיוּ אוֹכְלוֹת בְּבֵית אֶחָד בְּזְמַן שֶׁמִּקְצֶתָן רוֹאִין אֶלּוֹ אֶת אֶלּוֹ, מִצְטָרֵפִין לְזְמַן אֶחָד; וְאִם לֹא, אֶלּוֹ מְזַמְּנִין לְעֶצְמָן וְאֶלּוֹ מְזַמְּנִין לְעֶצְמָן. וְאִם יֵשׁ שָׁמַשׁ אֶחָד בֵּינֵיהֶן, שֶׁהוּא הוֹלֵךְ וּמִשְׁמֵשׁ מִחֲבוּרָה זֹאת לְחֲבוּרָה זֹאת מִצְטָרֵפִין לְזְמַן אֶחָד, אֵף עַל פִּי שֶׁאֵין מִקְצֵת אֶלּוֹ רוֹאִין מִקְצֵת אֶלּוֹ: וְהוּא שִׁישְׁמְעוּ שְׁתֵּיהֶן, כָּל דְּבָרֵי הַמִּבְרָךְ בְּבֹאֹר.

יב. שְׁלוֹשָׁה שָׁאֲכְלוּ, וַיֵּצֵא אֶחָד מֵהֶן לְשׁוּק קוֹרְאִין לוֹ, כְּדִי שִׁיכּוֹן לְשִׁמְעַ מַה שֶּׁהֵן אוֹמְרִין, וּמְזַמְּנִין עָלָיו וְהוּא בְּשׁוּק, וַיֵּצֵא יָדָיו חוֹבְתוֹ; וְלִכְשִׁיחֲזֹר לְמִקְוָמוֹ, יְבָרַךְ בְּרַכַּת הַמְּזוֹן לְעֶצְמוֹ. אֲבָל עֲשָׂרָה שָׁאֲכְלוּ, וַיֵּצֵא אֶחָד מֵהֶן אֵין מְזַמְּנִין עָלָיו, עַד שִׁיחֲזֹר וַיֵּשֶׁב בְּמִקְוָמוֹ עִמָּהֶם.

יג. שְׁלוֹשָׁה שָׁאֲכְלוּ כְּאֶחָד, וְקֵדָם אֶחָד מֵהֶן וּבָרַךְ לְעֶצְמוֹ מְזַמְּנִין עָלָיו, וַיֵּצֵאוּ הַשְּׁנַיִם יָדָיו חוֹבֵת זְמַן; וְהוּא לֹא יֵצֵא בְּזְמַן זֶה, שֶׁאֵין זְמַן לְמַפְרַע.

יד. שְׁנַיִם שָׁאֲכְלוּ, כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִבְּרָךְ לְעֶצְמוֹ; וְאִם הָיָה אֶחָד יוֹדֵעַ וְאֶחָד אֵינּוּ יוֹדֵעַ, זֶה שִׁיּוּדֵעַ מִבְּרָךְ בְּקוֹל רֶם, וְהַשְּׁנִי עוֹנֶה אָמֵן אַחֵר כָּל בְּרָכָה וּבְרָכָה, וַיֵּצֵא יָדָיו חוֹבְתוֹ. וְכֵן מִבְּרָךְ לְאֲבִיו, וְעַבְדֵּי מִבְּרָךְ לְרֵבּוֹ, וְאִשָּׁה מִבְּרַכַּת לְבַעֲלָהּ, וַיּוֹצֵאִין יָדָיו חוֹבְתָן; אֲבָל אָמְרוּ חֻכָּמִים, תְּבוּאָה מֵאֲרָה לְמִי שֶׁאֲשַׁתּוֹ וּבְנָיו מִבְּרַכִּין לוֹ.

טו. בְּמַה דְּבָרִים אָמְרוּ שִׁישְׁאוּ יָדָיו חוֹבְתָן, בְּזְמַן שֶׁאֲכָלוּ וְלֹא שָׁבְעוּ, שֶׁהֵן חִיבִין לְבָרַךְ מִדְּבָרֵי סוּפְרִים, וּלְפִיכָךְ מוֹצִיאִין אוֹתָן קָטָן אוֹ עֶבֶד אוֹ אִשָּׁה מִיָּד חוֹבְתָן; אֲבָל אִם אָכַל וְשָׁבַע, שְׁנַתְּחִיב בְּבִרְכַּת הַמְּזוֹן מִן הַתּוֹרָה אֵין אִשָּׁה אוֹ קָטָן אוֹ עֶבֶד מוֹצִיאִין אוֹתוֹ מִיָּד חוֹבְתוֹ: שֶׁכָּל הַחֵיב בְּדָבָר מִן הַתּוֹרָה אֵין מוֹצִיא אוֹתוֹ מִיָּד חוֹבְתוֹ, אֶלָּא הַחֵיב בְּאוֹתוֹ הַדָּבָר מִן הַתּוֹרָה כְּמוֹתוֹ.

טז. הַנִּכְנָס אֶצֶל אַחֵרִים, וּמִצָּאֵן מִבְּרַכִּין בְּרַכַּת הַזְּמַן אִם מִצָּא הַמִּבְרָךְ אוֹמֵר נִבְרָךְ, הוּא עוֹנֶה אַחֲרָיו בְּרוּךְ וּמִבְרָךְ; וְאִם מִצָּא הָאוֹכְלִים עוֹנִין בְּרוּךְ שֶׁאֲכָלְנוּ, הוּא עוֹנֶה אַחֲרֵיהֶם אָמֵן.